

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАРАМЕТРІВ ЯКОСТІ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Вікторія ТУЛАЙДАН

Ужгородський національний університет

Анотація. У статті подано авторський підхід до оцінювання якості життя студентської молоді. На основі використання соціологічних обстежень репрезентативних вибірок студентів виявлено динаміку основних показників якості життя студентів. Виконано порівняльний аналіз змін параметрів якості життя у студентів різних спеціальностей.

Ключові слова: студентська молодь, якість життя, параметри і чинники якості життя.

Постановка проблеми. Стійкою тенденцією кінця ХХ століття і початку ХХІ століття є погіршення здоров'я населення різних вікових груп, особливо осіб молодого віку [3, 8, 11, 14]. Особливу тривогу викликає негативна динаміка практично всіх показників здоров'я студентської молоді, оскільки вона є тим потенціалом, якому належить вирішувати важливі завдання з розвитку і перетворенню суспільства [7, 12, 13]. На сьогодні наукових досліджень особливості формування якості життя студентської молоді існує ще небагато [5, 6]. Практично відсутні роботи, присвячені вивченню якості життя студентів у динаміці навчання з урахуванням спеціальностей навчання. Вказані аспекти і визначили актуальність вибраної теми дослідження.

Аналіз літературних джерел. Упродовж останніх років для комплексного оцінювання різноманітних сторін способу життя і чинників ризику погіршення здоров'я населення досить часто використовуються методики, засновані на оцінюванні якості життя [2, 4, 10]. Комплекс показників якості життя включає критерії оцінювання індивідуального психічного і соціального благополуччя, функціональної повноцінності конкретних систем організму, а також суб'єктивного оцінювання, що відображає всі згадані поняття [4, 6, 14]. Під якістю життя розуміють як систему життєвих цінностей, що характеризують творчу діяльність, задоволення науково обґрунтованих потреб і розвиток людини (груп населення, суспільства), задоволеність людей життям, соціальними стосунками і навколишнім середовищем. Отже, якість життя – це багатофакторне поняття, яке є n-мірною комбінацією різних чинників і понять.

З наукових джерел відомі способи оцінювання якості життя у людей з різними відхиленнями стану здоров'я, зокрема, використовують опитувальник якості життя (версія ВОЗ) в психіатричній практиці.

Відомі способи оцінки якості життя населення, а також деяких професійних груп, в яких досліджуються взаємозв'язки лише окремих показників якості життя і спеціальної адаптації з урахуванням професії [2, 3, 5].

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей формування параметрів якості життя студентів різного фаху.

Завдання дослідження:

1. Запропонувати алгоритм оцінювання якості життя студентів різних спеціальностей.
2. Визначити взаємозв'язок параметрів суб'єктивного оцінювання рівня життя і чинників його формування у студентів різних спеціальностей.

Організація та методи досліджень. Для вирішення поставлених завдань була застосована концепція принципів формування якості життя молоді, яка навчається [1, 5] (рис. 1).

Дослідження проводилося з тим самим контингентом студентів упродовж двох років навчання на інженерно-технічному, історичному, а також факультеті фізичного виховання і спорту Ужгородського національного університету. До досліджуваних належали студенти

1 – 2 курсів, вік яких становив від 17 до 20 років. У 2007-08 та 2008-2009 навчальних роках було повторно обстежено 123 особи.

Вибір як об'єкта дослідження осіб цього віку обумовлений тим, що цей період є періодом значної фізичної і психічної перебудови організму, пов'язаним із переходом студентів на якісно новий рівень життя.

Оскільки в літературних джерелах, присвячених методам оцінювання якості життя, приділяється велика увага ступеню задоволеності життям і рівнем параметрів здоров'я, ми вважали необхідним насамперед керувати свої зусилля на вивчення цих показників.

При обробці отриманих результатів був проведений логічний і статистичний аналіз визначенням таких параметрів, як середні дисперсії, коефіцієнти кореляцій. Порівняння вибірок проводили з використанням І критерію Студента і непараметричного критерію Уайта. Статистично достовірними вважали відмінності і коефіцієнти, що мають вірогідність більшу за 0,95 ($p < 0,05$).

Основним методом отримання інформації був метод соціологічного обстеження. Для вивчення суб'єктивного оцінювання основних показників якості життя студентам була запропонована анкета-питальник, що складається з 116 питань. Для отримання репрезентативних відповідей анкетування проводили в умовах, які унеможливають обговорення. Перший блок анкети виявляв ступінь задоволеності студентом якістю життя і його основними складовими: здоров'ям, матеріальним благополуччям, психологічним комфортом. Подальші питання дозволяли оцінити деякі сторони раціону харчування, побутові умови життя респондентів, самопочуття студентів, особливості режиму дня, матеріального стану сім'ї студента. Крім вивчення анкетних даних дало можливість характеризувати деякі показники статусу студента в сім'ї і групі, способу життя.

Результати досліджень. Посилаючись на визначення поняття якості життя, згідно спеціальної літератури ми запропонували алгоритм оцінювання якості життя. Виявилось, що доцільно розділити параметри, які визначають якість життя на два основні блоки: блок об'єктивних чинників і блок суб'єктивних чинників (рис. 1 і рис. 2).

Об'єктивні чинники якості життя доцільно розділяти на соціальні та біологічні. Велику роль у забезпеченні якості життя відіграє соціальний статус сім'ї, який обумовлений матеріальним забезпеченням сім'ї, якістю харчування членів сім'ї, а також житловими умовами проживання її членів. Окрім зазначеного, кількісними параметрами виступають характеристики стану довкілля, медичного обслуговування і навчання (що є предметами окремого дослідження). Сьогодні дуже важливою стає роль інформаційного забезпечення, оскільки доступність, повнота та оперативність необхідних даних формують новий стиль поведінки сучасної людини, впливають на її характер та перерозподіляють характер фізичних та психічних навантажень. Біологічні об'єктивні чинники пов'язані з наявністю шкідливих звичок, значенням рівня фізичного здоров'я, фізичного розвитку, психічного здоров'я та інтелектуального розвитку.

Інтегральна суб'єктивна характеристика якості життя студентської молоді перш за все формується на основі характеристик особистості, а також загального емоційного стану самої особи. При цьому характеристика особистості залежить від типологічних особливостей індивідуума, соціальної настановки у житті та також набутого рівня виховання. Щодо емоційного стану, то воно базується на цільових варіантах задоволення: своїм здоров'ям, матеріальним станом, стосунками у родині, з друзями та однолітками.

Посилаючись на закон Енгеля, стверджуємо стійку тенденцію до зростання суб'єктивних чинників у формуванні рівня якості життя студентів. Вона полягає у зменшенні психологічної долі суто біологічних критеріїв якості життя. Натомість зростає роль об'єктивних чинників, а також суб'єктивних компонентів. Це твердження досліджувалося на основі отриманих анкетних даних з нашого питальника. Оскільки обсяг даних складався зі 108 параметрів для детального вивчення задіяні тільки деякі з них, що рельєфно підкреслюють різницю їх величин. До таких належать: рівень фізичної активності, індивідуальне психологічне

позитивне ставлення до життя, рівень харчування, час, проведений за персональним комп'ютером, ступінь захворюваності та споживання алкогольних напоїв.

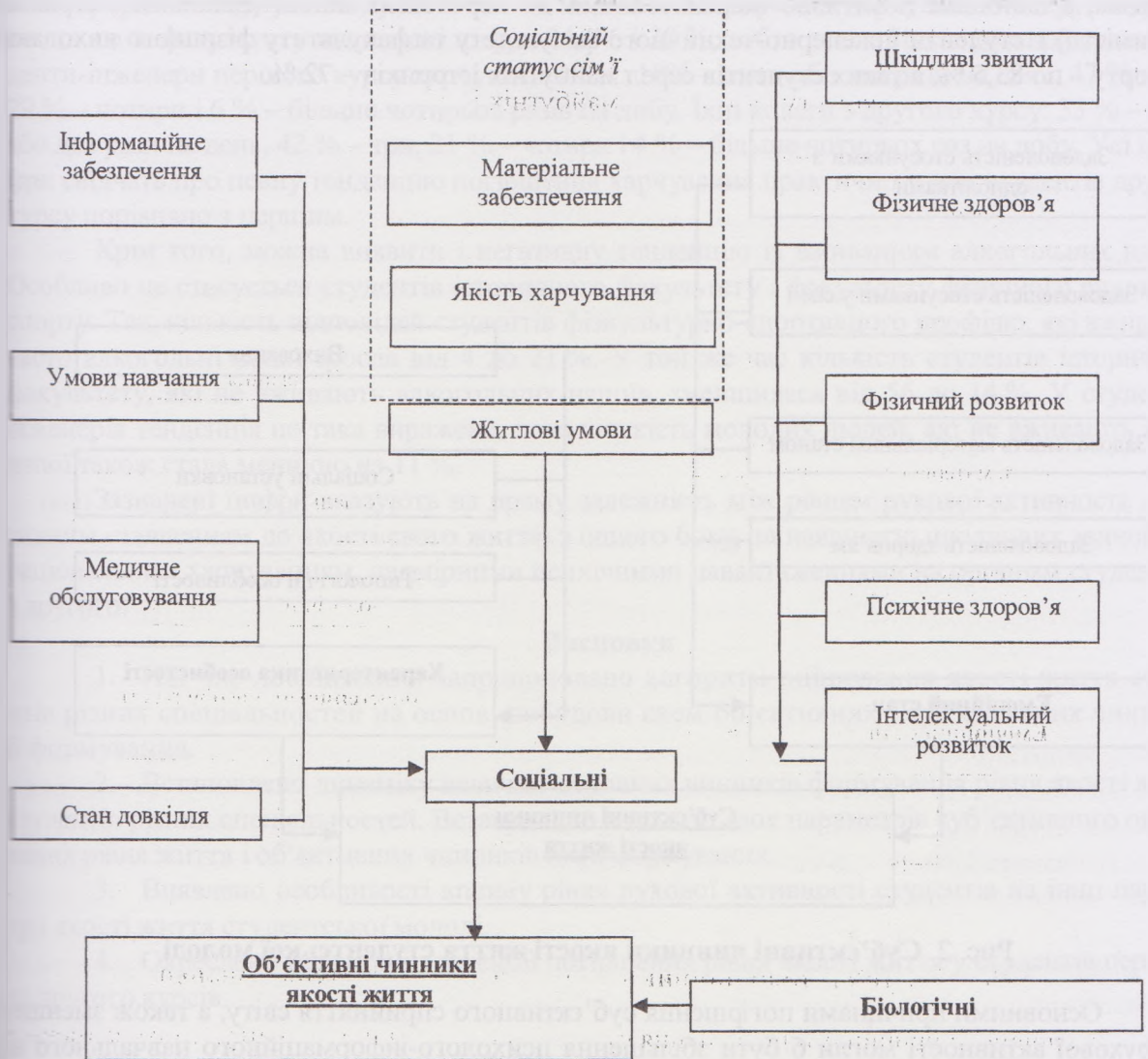

Рис. 1. Об'єктивні чинники якості життя студентської молоді

Під час опитувань середній рівень фізичної активності студентів виявився достатньо високим. Загалом 36 % студентів першого курсу і 34,3 % другого вказують на дуже високий рівень рухової активності, 47,3 % – першого і 41,3 % другого – є достатньо фізично активними, 7,6 % і 16 % – відповідно є малорухливими, а 9 % і 8,3 % – над вказаним питанням взагалі не замислюються. Проте такі цифрові показники різняться залежно від факультету навчання. Так студентів, які навчаються на факультеті фізичного виховання і спорту та вважають себе дуже фізично активними є 48,5 %, достатньо фізично активними – 46,5 %, малоактивними – 25 % (інші не знають конкретної відповіді). Студенти-історики першого і другого курсів розподіляються за названими категоріями в такому процентному співвідношенні 9:48:27,5:15,5 %, проте студенти інженерно-технічного факультету – у такому: 48:38,5:5,5:8 %, що мало відрізняється їх від однокурсників з факультету фізичного виховання і спорту. Загалом, фізично малорухливих студентів на другому курсі порівняно з першим стало більше на 9 %. Можемо прогнозувати, що наслідком зменшення рухової активності стали і зміни у кількості позитивного ставлення до якості життя. Якщо на першому курсі цілком задоволених якістю життя було 41,7 % опитаних, то на другому курсі їх зменшилося на 7,4 % і було 34,3 %. Стриманими емоціями вважали себе 45,3 % першокурсників і 38 % другокурсників. До песимістів належало 3,3 % і 10 % відповідно. Отже, прослідковуються приблизно однакові цифри у зміні по-

зитивного ставлення до життя та зміні рівня рухової активності. Хоча зазначаємо, що різниця між студентами різних факультетів у результатах відповіді на останнє запитання вже не так виразна, а найбільш позитивно налаштованими до перспектив життя (цілковиті і стримані оптимісти) є студенти інженерно-технічного факультету та факультету фізичного виховання і спорту – по 83,5 %, а таких студентів серед майбутніх істориків – 72 %.

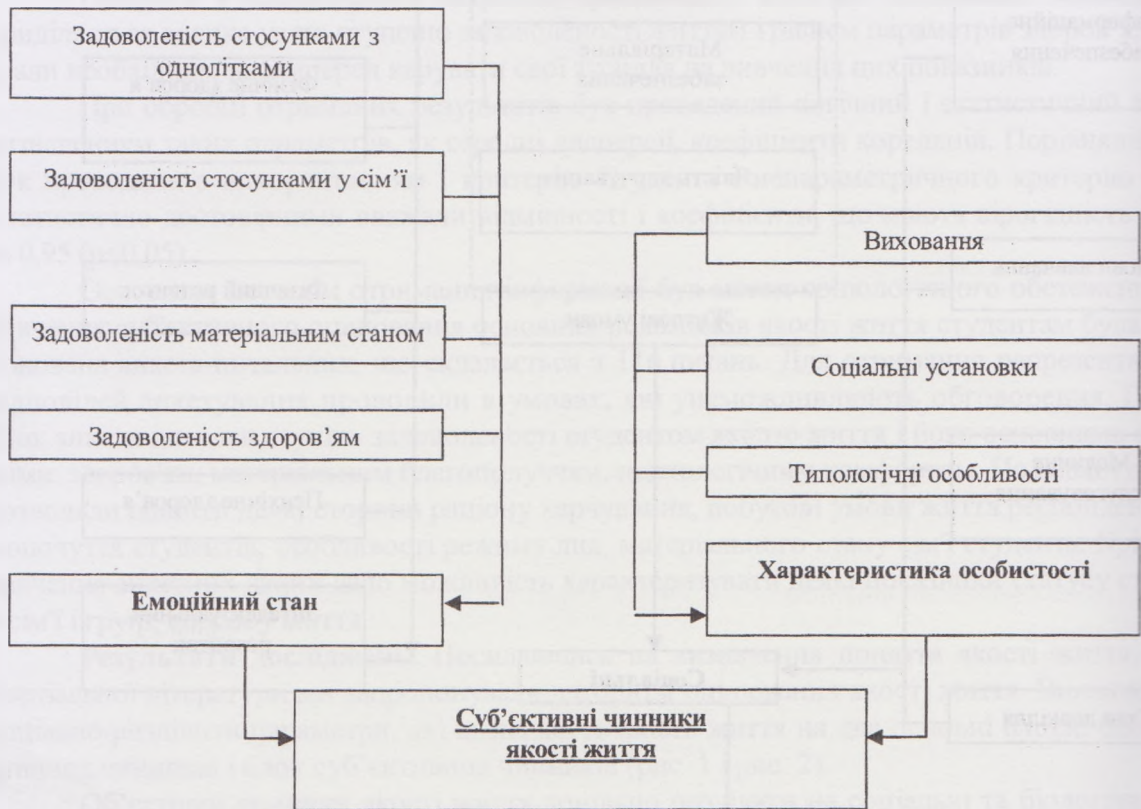

Рис. 2. Суб'єктивні чинники якості життя студентської молоді

Основними причинами погіршення суб'єктивного сприйняття світу, а також зменшення рухової активності могли б бути збільшення психолого-інформаційного навчального навантаження, часу, проведеного перед телевізором, нерегулярність та неповноцінність вивчення. Найяскравіше це проявляється у різкому збільшенні тривалості роботи з персональним комп'ютером. Загалом, 65,7 % студентів першого курсу за різними напрямками навчання проводять від 1 до 2 годин щоденно за екраном ПК, 22,2 % – 3-4 години, 2,3 % – 5-6 годин, а 1,3 % більше 6 годин. У другокурсників ситуація докорінно змінюється в бік збільшення перебування за ПК. Виявилось 52,7 % таких студентів, які працюють за ПК 1-2 години в середньому на день, 16,3 % – 3-4 години, 21,3 % – 5-6 годин, а 10 % – задекларували своє перебування за ПК більше 6 годин. Найбільше зростання часу перебування за ПК спостерігається у майбутніх інженерів. Кількість процентів студентів інженерного профілю, що застосовують комп'ютер у межах 4-6 годин, зростає на 24, а тих, хто знаходиться за клавіатурою ПК більше 6 годин на добу, – на 11 %.

Таке спостерігається на тлі погіршення харчування. На першому курсі навчання на недостатнє харчування мали 16 % студентів факультету фізичного виховання і спорту, 6 % майбутніх істориків і 17 % майбутніх інженерно-технічних працівників. Вже на другому курсі вважали, що вони недостатньо харчуються, 32 % студентів факультету фізичного виховання і спорту, 21 % – історичного факультету і аж 39% – інженерно-технічного факультету. При цьому частота харчування виявилася у студентів-першокурсників із факультету фізичного виховання і спорту такою: одно- або двохразове харчування на день – у 11 %, триразове харчування – у 35% і чотири- або більше разове – у 54%, а у 16 % другокурсників –

або двохразове, у 30 % – триразове, у 44 % – чотири- або більше разове. Студенти першого курсу історичного факультету у 27 % випадків харчувалися раз або двічі на день, у 63 % – мали триразове харчування, у 10 % випадків мали чотириразове харчування. У другокурсників цього ж факультету відповідні цифри 24, 56 і 20 %, тобто стали більш розкиданими. Студенти-інженери першого курсу харчувалися так: 18% – один або два рази на день, 47 % – три, 29 % – чотири і 6 % – більше чотирьох разів на добу. Їхні колеги з другого курсу: 33 % – один або два рази на день, 42 % – три, 21 % – чотири і 4 % – більше чотирьох раз на добу. Усі ці цифри свідчать про певну тенденцію погіршення харчування практично у всіх студентів другого курсу порівняно з першим.

Крім того, можна виявити і негативну тенденцію із вживанням алкогольних напоїв. Особливо це стосується студентів історичного факультету і факультету фізичного виховання спорту. Так, кількість відповідей студентів фізкультурно-спортивного профілю, які вживають часто алкогольні напої зростає від 4 до 21 %. У той же час кількість студентів історичного факультету, які не вживають алкогольних напоїв, зменшилася від 56 до 14 %. У студентів-інженерів тенденція не така виражена, хоча кількість молодих людей, які не вживають міцні напої також стала меншою на 11 %.

Зазначені цифри вказують на пряму залежність між рівнем рухової активності, позитивним ставленням до якості свого життя, з одного боку, та наявністю шкідливих звичок, нерациональним харчуванням, надмірними психічними навантаженнями на організм студентів – з другого.

Висновки

1. Під час дослідження запропоновано алгоритм оцінювання якості життя студентів різних спеціальностей на основі побудови схем об'єктивних і суб'єктивних чинників її формування.
2. Встановлено динаміку величин основних чинників формування рівня якості життя студентів різних спеціальностей. Встановлено взаємозв'язок параметрів суб'єктивного оцінювання рівня життя і об'єктивних чинників його формування.
3. Виявлено особливості впливу рівня рухової активності студентів на інші параметри якості життя студентської молоді.
4. Окреслено негативні тенденції погіршення рівня якості життя у студентів першого та другого курсів.

Список літератури

1. Бурковский Г. В. Использование опросника качества жизни (версия ВОЗ) в психиатрической практике : пособие для врачей и психологов / Г. В. Бурковский, А. П. Коцюбинский, Е. В. Левченко, А. С. Ломанченков. – СПб., 1998. – 55 с.
2. Васильева О. С. Изучение основных характеристик жизненной стратегии человека / О. С. Васильева, Е. А. Демченко // Вопросы психологии. – 2001. – С. 74-84.
3. Заяц А. А. Оценка качества жизни студентов различных вузов г. Гомеля // Адаптивно-компенсаторные механизмы регуляции функций в современных экологических условиях. – 2000. – с. 67-68.
4. Знаков В. В. Понимание в познании и общении. – М., 1994. – 238 с.
5. Картышева С. И. Основные характеристики процесса формирования качества жизни студентов различного профиля обучения: автореф. дис... канд. биол. наук. – М., 2005.
6. Ковынёва О. А., Герасимов Б. И. Управление качеством жизни населения: монография. / О. А. Ковынёва, Б. И. Герасимов. – Тамбов: ТГТУ, 2006. – 88 с.
7. Мухина Н. В. Анализ здоровья студентов и его роль в формировании качества жизни / Материалы ежегодной науч. конф. преподавателей и студ. – Борисоглебск : БГПИ, 2004 г. – С. 40.
8. Мухина Н. В. Оценка качества жизни студентов педагогического вуза // Общественное здоровье и здравоохранение. – 2007. – № 2. – С. 49 – 52.
9. Ниши Каудзо. Золотые правила здоровья. – СПб. : Невский проспект, 2001. – 123 с.

10. Новик А. А., Концепция исследования качества жизни в медицине. / А. А. Новик, Т. И. Ионова, П. Кайна. – СПб. : ЭЛБИ, 1999. – 140 с.
11. Позднякова М. С. Качество жизни и состояние здоровья будущих абитуриентов // Бюллетень Национального научно-исследовательского института общественного здоровья. – 2005. Вып. 1. – С. 75-80.
12. Раевский Р. Т., Социальный заказ на физическое воспитание студенческой молодежи / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский // Теорія і практика фізичного виховання. – 2004. – № 2 – С. 37-42.
13. Здоровье студенческой молодежи и пути его формирования в системе образования / Раевский Р. Т., Канишевский С. М., Попичко А. Ф., Лапко В. Г. // Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – С. 351-357.
14. Ушаков И. Б. Качество жизни и здоровье человека. – М.: Истоки, 2005. – 130 с.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПАРАМЕТРОВ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ РАЗНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Виктория ТУЛАЙДАН

Ужгородский национальный университет

Аннотация. В статье подан авторский подход к оцениванию качества жизни студенческой молодежи. На основе использования социологических обследований репрезентативных выборок студентов обнаружена динамика основных показателей качества жизни студентов. Выполнен сравнительный анализ изменений параметров качества жизни у студентов разных специальностей.

Ключевые слова: студенческая молодежь, качество жизни параметры и факторы качества жизни.

COMPARISON OF PARAMETRIC CHARACTERIZATION OF THE STUDENTS' LIFE QUALITY OF DIFFERENT SPECIALTIES.

Viktoriya TULAYDAN

Uzhgorod National University

Annotation. Author's approach to assessing the quality of life of students presented in the article. Dynamics of basic indicators of quality of life of students identified on the basis of sociological surveys of representative samples of students. Comparative analysis of changes in the parameters of quality of life among students of different specialties has been made.

Key words: student youth, quality of life, parameters and factors of quality of life.